

2. 2. 2018

ID: 107014

Pracovní pohotovost

Soudci náleží za výkon jeho funkce jen to, co je výslovně uvedeno v zákoně o platu, nelze dovozovat, že by soudci bylo možné samostatně poskytovat odměnu za pracovní pohotovost, neboť takový případný nárok je již zohledněn v platu podle ustanovení § 28 a násl. zákona o platu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 3258/2015, ze dne 19.9.2017)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně J. S., proti žalované České republice - Okresnímu soudu v Náchodě se sídlem v N., o 87.217,83 Kč s úrokem z prodlení, za účasti České republiky - Ministerstva spravedlnosti se sídlem v P., jako vedlejší účastnice na straně žalované, vedené u Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou pod sp. zn. 6 C 226/2014, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 14. dubna 2015, č. j. 26 Co 139/2015-101, tak, že dovolání žalobkyně se zamítá.

Z odůvodnění:

Žalobkyně se domáhala (žalobou změněnou se souhlasem soudu prvního stupně), aby jí žalovaná zaplatila 87.217,83 Kč „spolu s 8,05% úrokem z prodlení p. a. jdoucím od 1. 5. 2014 do zaplacení“. Žalobu odůvodnila zejména tím, že je soudkyní přidělenou k výkonu funkce k Okresnímu soudu v Náchodě. V letech 2011 až 2014 konala (byla jí nařízena) pracovní pohotovost, avšak žalovaná jí odmítá za výkon pracovní pohotovosti v rámci přípravného trestního řízení vyplatit příslušnou odměnu.

Žalovaná namítala, že plat soudce „komplexně pokrývá veškeré platové nároky, včetně případné náhrady za pracovní pohotovost“, a proto žalobkyni nepřísluší žádná další odměna (mimo platu soudce) za výkon pracovní pohotovosti v rámci přípravného trestního řízení.

Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou rozsudkem ze dne 20. 1. 2015, č. j. 6 C 226/2014-64, uložil žalované zaplatit žalobkyni 87.217,83 Kč s ročním úrokem z prodlení ve výši 8,05 % jdoucím z uvedené částky od 1. 5. 2014 do zaplacení, a rozhodl, že žalovaná je povinna nahradit žalobkyni náklady řízení ve výši 4.361 Kč. Z ustanovení § 84 a 75 zákona č. [6/2002](#) Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), z ustanovení § 1, 2, 29 a 32 zákona č. [236/1995](#) Sb., o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce představitelů státní moci a některých státních orgánů a soudců a poslanců Evropského parlamentu, a z ustanovení § 78 odst. písm. h), 95 a 140 zákona č. [262/2006](#) Sb., zákoníku práce, dovedl, že „1) odměna za pracovní pohotovost není (obecně vzato) součástí platu nebo mzdy, 2) plat soudce v širším slova smyslu sestává ze samotného platu, zahrnujícího i práci přesčas, a náhrad některých výdajů; plat soudce v širším slova smyslu a "platové poměry" ve smyslu zákona o soudech a soudcích jsou ekvivalentními výrazy, 3) i na výkon funkce soudce se vztahují příslušná ustanovení zákoníku práce o pracovní pohotovosti a odměně za ni“. Naopak, z žádného z citovaných předpisů nevyplývá, a nelze to dovést ani výkladem, že by soudci neměla za výkon pracovní pohotovosti náležet odměna, nebo že by tato případná odměna již byla zahrnuta v platu soudce. Žalovanou označené stanovisko Nejvyššího soudu vydané pod zn. Cpjn 82/97 nelze podle jeho názoru pro změnu výchozí právní úpravy na projednávanou věc vztáhnout, neboť subjektivní nárok na zaplacení odměny za pracovní pohotovost z tehdy účinného zákoníku práce nevyplýval. Při absenci dohody o výši odměny je tak nutné vycházet z nejnižší možné odměny, kterou upravuje § 140

zákoníku práce, tedy 10 % průměrného výdělku, jak požadovala žalobkyně. S ohledem na nesporný rozsah vykonané pracovní pohotovosti žalobě vyhověl.

K odvolání žalované Krajský soud v Hradci Králové rozsudkem ze dne 14. 4. 2015, č. j. 26 Co 139/2015-101, rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalobu, jíž se žalobkyně domáhala zaplacení 87.217,83 Kč s úrokem z prodlení 8,05 % od 1. 5. 2014 do zaplacení, zamítl a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před okresním ani krajským soudem. Vyšel z toho, že na pracovní vztah soudce se použijí ustanovení zákoníku práce pouze přiměřeně a pouze tehdy, nestanoví-li zákon o soudech a soudcích nebo zvláštní právní předpis jinak. Účelem zákona o platu soudců (zákon č. [236/1995](#) Sb.) bylo upravit všechny platové složky, popřípadě všechny peněžité i jiné nároky, včetně náhradových a naturálních, které za výkon funkce soudce přísluší. Odvolací soud je přesvědčen, že touto novou úpravou mínil zákonodárce speciálně upravit všechny finanční nároky soudců, což vyjádřil také tím, že v názvu zákona je uvedeno nejen, že jde o úpravu platu soudce, ale že jde i o úpravu „dalších náležitostí“ spojených s výkonem funkce soudce. Speciální zákon sice nárok na odměnu za pracovní pohotovost soudce výslovně soudci neodpírá, ale protože zákonodárce chtěl tímto zákonem upravit všechny v úvahu připadající složky finančního ohodnocení práce a činnosti soudce, možné užití zákoníku práce pouze pro odměnu za pracovní pohotovost soudce tento lex specialis vylučuje. Došlo-li přijetím zákona č. [236/1995](#) Sb. k vypuštění nároku na odměnu za pracovní pohotovost soudce (oproti předchozí úpravě v zákoně č. [391/1991](#) Sb., o platových poměrech soudců, státních notářů, justičních a notářských čekatelů), a contrario je nutno uzavřít, že nárok není dán. Na tomto závěru podle odvolacího soudu nic nezměnilo ani přijetí zákona č. [262/2006](#) Sb., zákoníku práce, který subjektivní právo na odměnu za pracovní pohotovost pro zaměstnance upravil. Nesouhlasil ani s názorem soudu prvního stupně, že odměna za pracovní pohotovost nemůže být obsažena v platu soudce, protože by část soudců byla placena za něco, co vůbec nevykonává, a soudci držícímu pohotovost jen jednou či dvakrát do roka by náležela stejná odměna jako soudci majícím pohotovost pět, šest týdnů v roce. Tento názor není pro odvolací soud přesvědčivý, neboť „k projednávání a rozhodování sporů a k výkonu další soudní agendy soudci využívají především stanovenou pracovní dobu, ale vyžaduje-li to řádný výkon soudnictví, lze po soudcích spravedlivě žádat, aby prováděli potřebné úkony a jinou činnost nad stanovenou pracovní dobu (za takovou činnost lze považovat také pracovní pohotovost) s tím, že nárok na odměnu nad rámec stanoveného platu je u soudce výslovně dán pouze tehdy, dojde-li k faktickému výkonu práce v noci nebo ve dny pracovního klidu (§ 29 odst. 1 zákona o platu soudců)“.

V dovolání proti rozsudku odvolacího soudu žalobkyně namítá, že zákon o platu soudců neupravuje výslovně všechny finanční nároky, např. nárok na náhradu platu za dovolenou na zotavenou, při placených osobních překážkách v práci, při plnění občanské povinnosti, průměrný výdělek apod. Ohledně všech těchto dalších nároků se podle dovolatelky použijí na pracovní vztah soudce přiměřeně ustanovení zákoníku práce a jiných pracovněprávních předpisů. Zákon o platu výslovně uvádí, že je plat stanoven s přihlédnutím k případné práci přesčas, ovšem již neuvádí, že je stanoven i s přihlédnutím k případné pracovní pohotovosti. Připomíná „názor vyslovený v rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 21 Cdo 2763/2000, který potvrzuje, že peněžité nároky soudce neupravené zákonem č. [236/1995](#) Sb. je nutné posuzovat podle ustanovení zákoníku práce“. Nesouhlasí s odkazem odvolacího soudu na odůvodnění stanoviska kolegia Nejvyššího soudu Cjnp 82/97, které podle jejího názoru již nelze na danou problematiku aplikovat. Toto stanovisko vycházelo z předchozí úpravy zákoníku práce (zákon č. [65/1965](#) Sb.) účinného do 31. 12. 2006. Z ustanovení § 95 odst. 4 vyplývalo, že odměňování pracovní pohotovosti, při které k výkonu práce nedojde, se do pracovní doby nezapočítává a odměna za pracovní pohotovost přísluší podle zvláštních právních předpisů. Z důvodu neexistence takových předpisů ve vztahu k soudcům, pak byla tato absence příslušné právní úpravy důvodem nepřiznání náhrady za pracovní pohotovost. V současné době však je výše odměny za pracovní pohotovost upravena v ustanovení § 140 zákoníku práce a není tedy důvod k jejímu nepřiznání. Navrhla, aby dovolací soud změnil rozhodnutí

odvolacího soudu tak, že uloží žalované povinnost zaplatit žalobkyni částku 87.217,83 Kč s úrokem z prodlení 8,05 % od 1. 5. 2014 do zaplacení a nahradit jí náklady řízení před okresním soudem ve výši 4.361,- Kč a náklady dovolacího řízení ve výši 5.000,- Kč za zaplacený soudní poplatek.

Vedlejší účastnice navrhl, aby dovolání bylo zamítnuto, neboť považuje rozhodnutí odvolacího soudu za správné.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř. a že jde o rozhodnutí, proti kterému je dovolání přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., neboť otázka, zda soudci náleží po 1. 1. 2007 (po účinnosti zákona č. [262/2006](#) Sb., zákoníku práce) odměna za pracovní pohotovost, nebyla dosud v judikatuře dovolacího soudu řešena, přezkoumal napadený rozsudek ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř. bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání žalobkyně není opodstatněné.

Projednávanou věc je třeba i v současné době posuzovat podle zákona č. [236/1995](#) Sb., o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce představitelů státní moci a některých státních orgánů a soudců a poslanců Evropské parlamentu, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „zákon o platu“), podle zákona č. [6/2002](#) Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích) ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „zákon o soudech a soudcích“) a podle zákona č. [262/2006](#) Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „zák. práce“), všech ve znění účinném v obdobích, za něž žalobkyně požaduje doplatek platu.

Soudce jmenuje do funkce prezident republiky bez časového omezení (Čl. 93 odst. 1 věta první Ústavy, § 61 odst. 1 a § 63 zákona o soudech a soudcích). Funkce soudce je veřejnou funkcí (§ 74 odst. 1 zákona o soudech a soudcích), není však vykonávána v pracovním poměru; na vztahy vyplývající z výkonu funkce soudce se proto zákoník práce nevztahuje (srov. též § 5 odst. 1 a 2 zák. práce). Pracovní vztah soudce se řídí zákonem o soudech a soudcích a zvláštními právní předpisy; nestanoví-li zákon o soudech a soudcích nebo zvláštní právní předpisy jinak, použijí se na pracovní vztah soudce přiměřeně ustanovení zákoníku práce a jiných pracovněprávních předpisů (§ 84 odst. 4 zákona o soudech a soudcích).

Zvláštním právním předpisem, který upravuje plat soudce (peněžitě plnění poskytované soudci za práci vykonanou v jeho pracovním vztahu), je zákon o platu a dalších náležitostech představitelů. Soudci okresního, krajského a vrchního soudu, Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu náleží za výkon funkce plat a náhrady výdajů [srov. § 1 písm. g) a § 2 písm. a) a b) zákona o platu]. Předsedovi a místopředsedovi Nejvyššího soudu, předsedovi a místopředsedovi Nejvyššího správního soudu a předsedovi vrchního soudu náleží rovněž naturální plnění [srov. § 2 písm. c) a § 33 zákona o platu]. Plat je soudci stanoven s přihlédnutím k případné práci přesčas (srov. § 29 odst. 1 větu první zákona o platu).

Otázkou, zda soudci náleží po účinnosti zákona č. [236/1995](#) Sb. též odměna za pracovní pohotovost, se zabýval Nejvyšší soud již ve stanovisku občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 10. 11. 1997, sp. zn. Cpjn 82/97, uveřejněném pod číslem 33/98 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek. Dospěl k závěru, že ode dne účinnosti zákona č. [236/1995](#) Sb. odměna za pracovní pohotovost soudci nenáleží. Citované stanovisko bylo vydáno v době, kdy tehdy účinný zákoník práce (zákon č. [65/1965](#) Sb.) sice počítal s tím, že pracovní pohotovost bude odměňována, sám však odměnu za ni neupravoval, zatímco v současné době – jak správně podotýká dovolatelka – je výše odměny za pracovní pohotovost upravena v ustanovení § 140 zákoníku práce (zákoně č. [262/2006](#) Sb.).

Vzhledem k tomu, že v projednávané věci byla též zvažována otázka případné diskriminace určité skupiny zaměstnanců (soudců) oproti jiným zaměstnancům, obrátil se Nejvyšší soud na základě článku 267 Smlouvy o fungování Evropské unie se žádostí o odpověď na předběžné otázky na Soudní dvůr Evropské unie. Žádost byla usnesením ze dne 4. května 2017, sp. zn. C-653/16, shledána zjevně nepřijatelnou, neboť možné nerovné zacházení se soudci držícími pracovní pohotovost oproti soudcům, kteří pracovní pohotovost nedejří nebo ji drží v neporovnatelně nižším rozsahu, a skutečnost, že v ostatních oblastech veřejného a soukromého práva a u jiných zaměstnanců, na něž zcela dopadá zákoník práce, odměna za pracovní pohotovost náleží, nesouvisí s diskriminací na některém ze základů podle směrnice Rady ES 2000/78/ES.

Ze srovnávací analýzy týkající se právní úpravy odměňování soudců ve vybraných evropských státech (Slovenská republika, Rakouská republika, Spolková republika Německo, Francouzská republika, Belgické království, Nizozemské království, Finská republika a Spojené království Velké Británie a Severního Irska) vyplynulo, že právní úpravy jsou v tomto směru velice rozličné. V některých zemích není odměňování soudců samostatně upraveno (řídí se předpisy pro ostatní státní zaměstnance), někde je pracovní pohotovost odměňována (paušálně nebo podle rozsahu), někde jen u některých soudců a v některých řízeních a někde není odměňována vůbec (považuje se za součást výkonu funkce soudce a za to je plat stanoven).

Jak uvedl dovolací soud již ve zmíněném stanovisku, sp. zn. Cpjn 82/97, z celkové koncepce zákona č. [236/1995](#) Sb., vyplývající zejména z § 1, § 2 a § 43, jakož i z užití - zdůrazněně obecné - kategorie „náležitosti“ (rubrika části třetí zákona), je zjevné, že jeho účelem bylo upravit všechny platové složky, popřípadě všechny peněžité i jiné nároky, včetně náhradových a naturálních, které za výkon funkce soudce přísluší. Souhlasit lze s odvolacím soudem i v tom, že historie právní úpravy zažalovaného nároku, samotné znění ustanovení § 29 odst. 1 zákona o platech soudců i to, že funkce soudce je veřejnou funkcí, jejíž výkon je kvalifikačně, psychicky i vahou odpovědnosti velmi náročný a neomezuje se jen na stanovenou pracovní dobu, ale spočívá i v činnostech konaných mimo ni, odůvodňuje závěr, že také pracovní pohotovost vykonávaná soudcem je považována za součást výkonu funkce soudce. Stojí-li - jak výše uvedeno - právní úprava na tom, že soudci náleží za výkon jeho funkce jen to, co je výslovně uvedeno v zákoně o platu, nelze dovozovat, že by bylo možno soudci (zvláště, samostatně) poskytovat odměnu za pracovní pohotovost, neboť takový případný nárok je již zohledněn v platu podle ustanovení § 28 a násl. zákona o platu.

Na uvedeném závěru nemůže nic změnit ani skutečnost, že některá plnění jsou soudci skutečně poskytována a některé otázky pracovního vztahu soudce se řídí podle zákoníku práce a dalších (převážně) pracovněprávních předpisů (např. dovolatelkou zmiňovaný nárok na náhradu platu za dovolenou na zotavenou, při placených osobních překážkách v práci, při plnění občanské povinnosti, průměrný výdělek apod.). Jedná se totiž o jiné otázky a jiná plnění, než o odměnu za výkon (veřejné) funkce soudce.

Nejvyšší soud proto dospěl k závěru, že ani ode dne účinnosti zákona č. [262/2006](#) Sb. odměna za pracovní pohotovost soudci nenáleží.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněných dovolacích důvodů správný. Protože nebylo zjištěno, že by byl postižen některou z vad, uvedených v ustanovení § 229 odst. 1 o. s. ř., § 229 odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. nebo v § 229 odst. 3 o. s. ř. anebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud České republiky dovolání žalobkyně podle ustanovení § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

Další články:

- [Nepřiměřená délka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výše výživného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výživné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Započtení pohledávek \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Ušlý zisk](#)
- [Škoda vzniklá provozní činností](#)
- [Styk dítěte s osobou společensky blízkou](#)
- [Spotřebitel](#)
- [Náležitě odůvodnění jako procesní záruka \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odměna advokáta \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Poučení účastníka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)